

SOS 19. april 2010

Kronik af Christian Andreasen, advokat

Kan Færøerne overhovedet betragtes som et retssamfund?

I to år arbejdede jeg sammen med Jørn Astrup Hansen. Han havde ikke særlig høje tanker om jurister. Han mente, at jurister alt for ofte kunne sammenlignes med jukebokse. Jurister spiller den melodi, som du beder dem om at spille, ikke mindst når du putter penge i maskinen.

Jeg har ofte tænkt, at Astrups sammenligning ikke er helt ved siden af. Det virker i hvert fald som om man i dag kan få jurister til næsten hvad som helst. Det nye forslag til forfatningslov er et godt eksempel herpå.

Vores nuværende lov om styrelsesordning er et andet eksempel om det samme. Medierne plejer at have interview med de personer, ”som var med til at udarbejde vores styrelsesordning”, og ofte er udtalelserne præcis som vinden blæser. Det kommer an på, hvem der spørger.

Nuværende lov om styrelsesordning blev også forceret igennem. Lagtinget blev nødt til at fravige tidsfristen. Bemærkningerne til loven – som i øvrigt er en afskrift af den danske ordning – tæller kun godt 30 sider.

Efter at suverænitetsstriden blussede op efter kriseårene virker det også som om der er kommet en ny slags færøske jurister frem i lyset. De taler i hvert fald ikke det samme juridiske sprog, som jeg lærte i begyndelsen af firserne på Universitetet i København. Dertil kommer, at jeg ikke er særlig gammel.

Under suverænitetsprocessen blev der nedsat en grundlovskommission, som skulle udarbejde forslag til en færøsk grundlov. Dette er der intet galt i, selvfølgelig skal Færøerne have en grundlov når Færøerne en gang vil få suverænitet. Dengang forventede det færøske folk, at dette ville ske inden for cirka 4 år.

Men forhandlingerne om suveræniteten kollapsede. Det blev ikke til nogen suverænitetsaftale mellem ”de høje kontraherende parter”. Suverænitetsforhandlingerne kollapsede, fordi de helt og holdent var urealistiske. Længere er den historie ikke.

Men sagen slutter ikke her. Når det ikke kunne lade sig gøre at opnå suverænitet, blev der fokuseret på andre forhold. Begreber som ”umistelig selvbestemmelsesret” og ”Færøerne er en nation” kom på banen. Nye juridiske opfattelser af vores statsretlige situation slog igennem. En ny generation af jurister så dagens lys.

Den logiske konsekvens af, at suverænitetsforhandlingerne ikke førte til noget resultat, burde have været, at grundlovskommissionens arbejde blev indstillet. Men sådan blev det ikke.

Jeg må sige, at jeg virkelig blev forbavset, da jeg for cirka to år siden fik en lille pjece ind ad døren. Pjecen, som havde gotisk påskrift, indeholdt et færdigt forslag til ”forfatningslov” for Færøerne.

I dette mærkværdige forslag kunne jeg læse, at ”Færøerne er et land”, at ”mænd dræber grindehvaler”, at ”fæsterettigheder er grusomme” og andet vrøvl, som næppe nogensinde har set sin mage i lovtekster på vores breddegrader.

Som så mange andre jurister trak jeg på skuldrene og troede, at dette var de sidste krampetrækninger af suverænitetprocessen. Pjecen med forslaget til forfatningslov er ellers i de seneste år mere eller mindre blevet anvendt som et humoristisk indslag indenfor den færøske juristverden.

Da det også hørtes, at lagtinget havde nedsat en særlig paragraf 25 kommission, som skulle udarbejde et forslag til forfatning, tænkte jeg, at kommissionen blev nedsat, fordi ingen i bund og grund vidste, hvad grundlovsforslaget fra grundlovskommissionen skulle bruges til. Når fanden ikke vidste hvad han skulle gøre, nedsatte han som bekendt en kommission.

Da jeg for nogle uger tilbage første gang så forslaget til ny forfatning, fik jeg præcis samme følelse, som da jeg første gang læste landsstyrets oprindelige forslag til selvstyreaftale mellem ”de høje kontraherende parter”. Ikke mindst da jeg læste indledningen eller forordene til loven, som totalt ligger udenfor al lovgivningspraksis i vores retssystem og de retssystemer, som vi ellers plejer at sammenligne os med.

Alvorlig talt, hvornår pokker slutter denne teaterforestilling?

Forfatningsforslaget indeholder som bekendt ingen bemærkninger. Forslaget er på 12 sider. Det bliver derfor sandelig også behov for dem ”som var med til at udarbejde vores forfatningslov” til at udtale sig såfremt loven vedtages. Vedtages forslaget, vil unionisterne utvivlsomt udlægge lovteksten som den rene union imedens republikanerne utvivlsomt vil udråbe Færøerne som republik.

At forslaget af denne grund er direkte i strid med selve lagtingets forretningsorden er måske til at leve med. Men når der i bemærkningerne siges – som næsten det eneste – at kommissionen har haft kontakt til jurister, som siger at forslaget er i orden, er dette ikke længere noget, som vi kan leve med.

Hvilke jurister der er tale om, siger bemærkningerne ikke noget om. Forslaget er udarbejdet i hemmelighed og for lukkede døre. Forslaget er ikke sendt til høring hos nogen, og det er blevet mig fortalt, at Lagtingets administration, som har forsøgt at gøre indvendinger, er sat udenfor døren.

De seneste år har den politiske strøm fremavlet jurister, som har gjort det til deres mission at bortforklare / forkvakle de reelle statsretlige forhold mellem Færøerne og Danmark.

Det går efter alt at dømme ud på at bortforklare den virkelighed, at Færøerne har en grundlov og at Færøerne er og har været en del af det danske kongerige igennem århundreder.

De juridiske opfattelser fremsættes med forskellige citater fra eksperter på det statsretlige område, men bliver samtidig blandet sammen med forskellige citater fra folkeretten. Jeg ved ikke, om taktikken går ud på, at vi i stedet for at træffe afgørelse om suverænitet (førhen hed det løsrivelse)

skal dreje den gældende ordning mellem Færøerne og Danmark så meget, at den oprindelige kontur bliver fuldstændig ukendelig.

Hokus pokus. Vi behøver slet ikke at tænke på løsrivelse, idet vi – ifølge juraen – for længst har brudt med Danmark. Vi har aldrig været en del af Danmark.

Måske går jeg lige langt nok, men der findes virkelig jurister på Færøerne, som synes at tænke på den måde. I hvert fald har de en opfattelse af, at vi kan gøre hvad som helst inden for de nuværende rammer i den gældende hjemmestyreordning. Vi kan leve og agere lige som vi lyster og vi kan derfor også sagtens have to grundlove.

Nogle af disse jurister virker dog mere forsigtige og er af den opfattelse, at den danske grundlov utvivlsomt er gældende, men at den ikke gælder for overtagne sagsområder, fordi her har Færøerne hele lovgivningskompetencen.

Måske er det præcis her, at den nye forfatningslov skal komme ind. Måske er den tiltænkt ”kun” at gælde på overtagne sagsområder. Ingen ved det. Det ville sandelig have været interessant at se bemærkningerne til loven.

Dette minder mig lidt om processen under suverænitetsforhandlingerne, da det viste sig, at vi ikke igennem en realistisk aftale med Danmark kunne opnå suveræniteten. Da begyndte folk også at tale om nye begreber. For eksempel ”at vi skal vende processen på hovedet” og ”at vi skal tømme hjemmestyreløven”.

Det er måske dette, som er hensigten med forslaget. Vi skal tømme den danske grundlov. Den færøske grundlov overtager dér hvor den danske slutter. Det er sandelig logik på et højt juridisk plan.

Det foreliggende forslag til forfatningslov er direkte i strid med grundloven. Det er derfor al påtale værd, at lagtinget overhovedet er begyndt at behandle forslaget. Den øverste administration i lagtinget har også anbefalet præsidiets til at afvise forslaget.

Det burde være en selvfølge, at præsidiets følger en sådan indstilling, men sådan er det ikke. I stedet bliver eksterne jurister indkaldt som forsvarsadvokater for forslaget.

Disse jurister mener, at forslaget er holdbart, og lagtinget kan sagtens vedtage forslaget, som ”et politisk dokument”. De mener også at det er i orden, at lagtinget får en ”fuldmagt” fra det færøske folk.

Men dette hænger aldeles ikke sammen. Det burde have været juridisk barnelærdom, at politiske programmerklæringer ikke kan vedtages i lovform.

På den anden side ville det have været juridisk holdbart (selvom en sådan procedure er fuldstændig unødvendig), såfremt lagtinget i for eksempel et forslag til beslutning vedtog ”det store frihedsdokument”, udråber ”Færøerne som republik” og ”anmoder det Færøske folk om fuldmagt til at iværksætte denne beslutning”.

Men at udføre dette med et lovforslag til forfatningslov er fuldstændigt ved siden af. Det er nu engang således, at politiske beslutninger skal træffes inden man anmoder juraen om at udarbejde en grundlov. På Færøerne synes politikerne at have glemt den korrekte rækkefølge som er, først politik og derefter jura.

Der skal også erindres om, at Færøerne har "selvbestemmelsesret", og at Færøerne skal vurderes som en "nation" og færinger er "et folk" og at vi i øvrigt har alle de folkeretlige kendetegn som kræves for at blive anerkendt som en nation. Det eneste som kræves er, at færinger bliver enige om og selv er villige til at betale. Resten kan ekspederes med et postkort til Danmark.

Udover at være i strid med grundloven, er forslaget også i strid med vores hjemmestyreordning, idet forslaget indeholder flere bestemmelser angående sagsområder, hvor lagtinget ikke har nogen lovgivningskompetence. Eksempelvis indeholder forslaget konkrete bestemmelser om vores dømmende magt, selvom retsplejen som sagsområde endnu ikke er overtaget.

Forslaget strider også imod nuværende lov om styrelsesordning.

Loven om styrelsesordning indeholder bestemmelser om, at der skal to vedtagelser til for at ændre denne lov. Jeg har hørt, at nogle jurister synes at mene, at loven om styrelsesordningen kun kan ændres af to lagting, men at den sagtens kan aftages af et lagting.

For at der overhoved skal være nogen sammenhæng i dette synspunkt, må der samtidig stilles som betingelse, at den lov, som erstatter loven om styrelsesordning, også skal vedtages af to lagting.

Dette er for mig helt ufatteligt, at et sådant forslag kommer igennem nåleøjet og overhovedet får en seriøs behandling i lagtinget. At vi er kommet så langt får mig til at stille et alvorligt spørgsmål: Kan Færøerne overhovedet betragtes som et retssamfund? Jeg tillader mig at tvivle.